

Omschrijving *endowed chair* ‘Geschiedenis van de Sociale Zekerheid’

Faculteit Geesteswetenschappen, Universiteit Utrecht

1. Algemeen

De leerstoel (*endowed chair*) ‘Geschiedenis van de Sociale Zekerheid’ wordt ingesteld en gefinancierd door Instituut Gak, in de vorm van de salariëring van de bekleeder voor 0,2 fte voor een periode van 5 jaar. Daarnaast worden een AiO en een postdoc (0,5 fte) voor een periode van 4 jaar gefinancierd (of 3 jaar, 0,65 fte) ten behoeve van onderzoek in het kader van deze leerstoel, op basis van een door Instituut Gak goed te keuren plan voor een leerstoelgebonden onderzoek.

Instituut Gak is een vermogensfonds dat subsidie verstrekt aan projecten op de terreinen sociale zekerheid en arbeidsmarktbeleid in Nederland. Instituut Gak wil een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de sociale zekerheid en de arbeidsmarkt in Nederland door het investeren in maatschappelijke projecten, onderzoek, leerstoelen en lectoraten.

De *endowed chair* wordt geplaatst bij de afdeling Economische en Sociale Geschiedenis (ESG) bij het Departement Geschiedenis en Kunstgeschiedenis (GKG) en is gelieerd aan het universitair strategisch thema “Institutions of Open Societies”.

2. Academisch profiel

Instituut Gak beoogt met de in te stellen leerstoel het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek op het gebied van de sociaaleconomische geschiedenis van de sociale zekerheid te versterken, in relatie tot onderzoek op aanpalende gebieden (politieke geschiedenis, politicologie, arbeidsrecht, sociologie en economie) aan de Universiteit Utrecht, met name in het universitaire strategische thema “Institutions of Open Societies”. Instituut Gak wil in het bijzonder historisch onderzoek stimuleren dat kan bijdragen aan een beter begrip van de hedendaagse problematiek van de sociale zekerheid. De leerstoel zal zich daarom bij voorkeur richten op de periode de twintigste eeuw tot heden.

Sociale zekerheid is het stelsel waarmee moderne samenlevingen de financiële risico's van ziekte, werkloosheid, invaliditeit en ouderdom mitigeren. De vorm die de verschillende contemporaine stelsels en arrangementen van sociale zekerheid aannemen, is pad-afhankelijk en bepaald door historische ontwikkelingen. Voor een goed begrip van moderne samenlevingen is kennis van de historische ontwikkeling van sociale zekerheid daarom van groot belang.

De nadruk van deze leerstoel ligt op de ontwikkeling van de sociale zekerheid in Nederland, waarbij wordt uitgenodigd tot het plaatsen van dit vraagstuk in internationaal perspectief. De vormgeving van het Nederlandse stelsel van sociale zekerheid is bijzonder. In de bekende driedeling van stelsels, ontworpen door Esping-Andersen, geldt Nederland als een voorbeeld van het continentale stelsel, maar met elementen van de beide andere stelsels (liberaal en sociaaldemocratisch). De in Nederland sterk tot ontwikkeling gekomen verzuiling en het sterk ontwikkelde tripartiete overleg bestaan eveneens uit elementen die in verwante en omringende landen wel voorkomen, maar nergens met precies die kracht die in Nederland tot ontwikkeling kwam. Een historische verklaring van het karakter van het Nederlandse stelsel van sociale zekerheid bevat daarmee een pad-afhankelijke verklaring van elementen die soms

ook elders voorkwamen, maar tot een unieke uitkomst leidden. Dit gegeven leent zich bij uitstek voor internationale vergelijkingen.

Sociale zekerheid vormt een complex aan instituties, dat van centraal belang is voor de ontwikkeling van industriële en postindustriële samenlevingen. Deze instituties betreffen niet alleen officiële regels en organisaties, maar ook begrippen als vertrouwen of solidariteit. Industrialisatie schiep of verhevigde de omstandigheden die leidden tot sociale onzekerheid, zoals loonafhankelijkheid, het wegvallen van inkomsten bij ziekte, arbeidsongeschiktheid, of ouderdom. Daarnaast deden conjuncturele en structurele werkloosheid hun intrede, en leidden verstedelijking en individualisering tot een verzwakking van de rol die de familie van oudsher speelde als sociaal vangnet. Ook ontwikkelingen als de decentralisaties in het sociaal domein, de opkomst van de participatiesamenleving, de flexibilisering van werk, technologische ontwikkelingen en demografische ontwikkelingen als vergrijzing en de noodzaak tot langer doorwerken vereisen een heroriëntatie op het stelsel van sociale zekerheid.

De leerstoel beoogt bij te dragen aan het voortdurende maatschappelijk en politiek debat over het stelsel van sociale zekerheid. Voor dat debat is de vraag waarom bepaalde arrangementen in Nederland tot stand zijn gekomen alsmede de vraag waarom ze bepaalde effecten hebben van groot belang. De regelgeving in de sociale zekerheid aangaande kwesties als deeltijdarbeid, beroeps participatie van (getrouwde) vrouwen, arbeidsmigranten, of de vormgeving van de uitvoeringsorganisatie, hebben historische wortels. Kennis over die wortels kan een bijdrage leveren aan het hedendaagse debat. In het algemeen zal zo'n bijdrage het meest optimaal geleverd kunnen worden vanuit historisch onderzoek naar betrekkelijk recente ontwikkelingen. Daarbij ligt de nadruk op Nederland, maar wordt het bieden van vergelijkende internationale context nagestreefd.

3. Inbedding in het Departement GKG en het UU Strategische Thema Instituties

Het departement Geschiedenis en Kunstgeschiedenis, en daarbinnen de afdeling Economische en Sociale Geschiedenis, aan de Universiteit Utrecht heeft van zich doen spreken met historische studies naar, onder meer, het poldermodel en de SER, waarbij internationale vergelijking, lange termijnbeschouwing en interdisciplinariteit centraal staan. Dit laatste geldt met name voor het onderzoek van de afdeling dat gebeurt binnen het verband van het strategisch thema "Institutions of Open Societies". Binnen ESG bestuderen verschillende academici de geschiedenis van arbeidsverhoudingen en de arbeidsdeelname van vrouwen in het verleden, zoals prof. dr. Elise van Nederveen Meerkerk, dr. Corinne Boter en dr. Selin Dilli. Bij de afdeling politieke geschiedenis werken onder meer prof. dr. Ido de Haan en prof. dr. James Kennedy op het terrein van de ontwikkeling van de verzorgingsstaat, vanuit politiek-historisch perspectief.

Los van de inhoudelijke raakvlakken zoals genoemd in het Academisch Profiel, biedt het strategische thema "Institutions" de mogelijkheid tot nauwe interdisciplinaire samenwerking met juristen, economen, sociologen en bestuurskundigen, wat de kans vergroot op historische studies met eerdergenoemde maatschappelijke impact. Onderwerpen die zich voor dergelijke studies lenen zijn bijvoorbeeld het voortdurende belang van particulier initiatief in de sociale zekerheid, de cyclus van verschillende modellen voor de governance van sociale zekerheid, en de rol van globalisering en digitalisering voor sociale risico's van arbeid.

Daarnaast is een bijzonder oogmerk van het strategische thema om de contacten tussen wetenschap en niet-academische partners, zoals overheidsinstanties, adviesraden, werknemersorganisaties en werkgevers, uit te bouwen. Ook hiertoe lenen de *endowed chair* en de bedoelde thematiek zich bij uitstek.

4. Doelstelling leerstoel op het gebied van onderzoek

De omvang van de onderzoekaanstelling van de hoogleraar bedraagt 0,1 fte. Binnen deze tijd zal de leerstoelhouder, in interactie met het onderzoeksprogramma van Instituut Gak, Utrechts onderzoek in de sociaaleconomische geschiedenis van de sociale zekerheid opzetten, begeleiden en bevorderen. Hij/zij zal (nieuwe) interdisciplinaire samenwerkingsverbanden op het gebied van onderzoek naar sociale zekerheid entameren en zet zich actief in voor het genereren van onderzoekfinanciering ten behoeve van promotieplaatsen op dit gebied. Hij/zij zal zich inzetten om internationale samenwerking te bevorderen en is in staat zijn/haar eigen onderzoek naar de Nederlandse sociale zekerheid in een vergelijkend perspectief te plaatsen.

Behalve deze puur wetenschappelijke doelstelling, is de hoogleraar bereid en in staat de kennistransfer naar het bredere publiek te bewerkstelligen. Hiertoe zal hij/zij een netwerk van niet-academische partners op dit onderzoeksveld opbouwen en onderhouden. Tevens zal de leerstoelhouder jaarlijks ten minste één activiteit organiseren die op een breder publiek (beleid, politiek, maatschappelijk leven) is gericht, in samenhang met het universitair strategisch thema “Institutions of Open Societies”.

5. Bijdrage van de leerstoel op het gebied van onderwijs

Binnen de aanstelling zal de hoogleraar voor 0,1 fte aan onderwijstaken verrichten. Binnen deze tijd zal hij/zij universitair onderwijs verzorgen aan studenten binnen het departement GKG binnen daarvoor in aanmerking komende BA- en MA-programma's, in de vorm van o.a. cursussen, scriptiebegeleiding en stages, bij voorkeur met betrekking tot onderwerpen die relateren aan de geschiedenis van de sociale zekerheid en arbeidsmarktverhoudingen. Tevens zal hij/zij promovendi begeleiden.

6. Nationale positionering van de leerstoel

Er zijn in Nederland verschillende leerstoelen die zich bezig houden met aspecten van sociale zekerheid, voor een belangrijk deel ingesteld door Instituut Gak. Zo bestaan er onder andere diverse leerstoelen die de juridische aspecten van sociale zekerheid onderzoeken (bijv. Radboud Universiteit Nijmegen, Universiteit Tilburg, Rijksuniversiteit Groningen), de Economie van de Sociale Zekerheid (Universiteit Leiden, UU), en diverse leerstoelen waarbinnen de relatie tussen geneeskunde en sociale zekerheid centraal staat (Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit van Amsterdam). Deze leerstoelen hebben geen van alle een hoofdzakelijk historische dimensie.

Bij de meeste opleidingen geschiedenis bestaan een of meer leerstoelen sociaaleconomische geschiedenis. Die in Groningen leggen zich toe op de economische geschiedenis van de 20ste eeuw (De Jong) en de globale demografische en gezondheids geschiedenis (Bras). In Nijmegen is de hoogleraar (Kok) een specialist op het gebied van de demografische geschiedenis. De Leidse leerstoelhouder op het gebied van de sociaaleconomische geschiedenis (Schrover) is gespecialiseerd in migratie geschiedenis, de leerstoelhouder aan de Vrije Universiteit (Brandon) houdt zich vooral bezig met de geschiedenis van slavernij en vroeg kapitalisme. De hoogleraar aan de Universiteit Wageningen (Frankema) is gespecialiseerd in de geschiedenis van wereldwijde economische ongelijkheid van de 19de en 20ste eeuw.

De (sociaaleconomische) geschiedenis van de sociale zekerheid is nergens een aparte leeropdracht en is evenmin een aandachtsgebied van een van de zittende hoogleraren in Nederland.

7. Functieprofiel en vereiste kernkwaliteiten

De kandidaat dient te beschikken over de volgende kernkwaliteiten:

Onderzoek

- diepgaande kennis van fundamenteel en toegepast onderzoek op het terrein van de sociaaleconomische geschiedenis van de sociale zekerheid;
- bewezen staat van dienst als -onderzoeker, onder meer blijkend uit publicaties in internationale peer-reviewed tijdschriften;
- in staat zijn tot leiding geven aan promovendi en postdocs;
- succes in het werven van onderzoeksubsidies, in de tweede en derde geldstroom.

Onderwijs

- motiverend en gemotiveerd docentschap;
- de capaciteit om onderdelen in de genoemde onderwijsprogramma's te verzorgen;
- vermogen om bij te dragen aan vernieuwing en verbreding van onderwijs.

Kennisbenutting

- uitstekende kennis van het werkveld en zijn instituties in Nederland en daarbuiten;
- een sterk netwerk van niet-universitaire partners op het relevante terrein;
- in staat tot het vertalen van onderzoeksresultaten naar toe te passen kennis voor het beleidsveld.

Management en bestuur

- communicatieve en organisatorische vaardigheden die vereist zijn voor de zwaarte van deze functie;
- in staat tot het vertalen van onderzoeksresultaten naar toe te passen kennis voor het beleidsveld;
- vermogen te opereren als teamspeler met zowel leidinggevende als sociale capaciteiten.